

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

А. А. Лепеха

студентка четвертого курсу соціально-психологічного факультету
Херсонського державного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді. Учні́вський клас – це соціально-психологічне об'єднання, в якому функціонує навчальна діяльність учнів. Учні́вський клас відрізняється від інших навчальних груп, зокрема, студентських, цілями, які перед ним стоять, завданнями навчально-виховного змісту. Вивчаючи особливості міжособистісної взаємодії учнів 1–4 класів, дуже важливо брати до уваги вікові особливості досліджуваних. Перш за все, це – складність, суперечливість самого вікового етапу, його в психології називають молодшим шкільним віком. В останні роки, дослідження поведінки дітей молодших класів стають усе більше інтенсивними. Накопичено безліч матеріалів про роль емоцій у різних видах діяльності, у тому числі їх впливу на поведінку. Однак питання про те, чи є емоції організуючим або дезорганізуючим чинником поведінки, погіршує або поліпшує сприйняття, увагу, інтелектуальну діяльність, немає однозначної відповіді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях оцінка, вміння оцінювати вивчалися у декількох напрямках. Ряд вчених (Ш. О. Амонашвілі, Л. Ф. Ващенко, О. Я. Савченко, Л. М. Фрідман та ін.) характеризують цей феномен у зв'язку з унікальністю професійної діяльності педагога. Інші – Б. Г. Ананьєв, В. С. Заслуженюк, Н. П. Зубалій, В. О. Онищук, В. А. Семиченко розглядають оцінку як інструмент психолого-педагогічного впливу вчителя на учня. Третій напрямок репрезентовано дослідженнями, що вивчали оцінку як психологічний механізм саморозвитку і самовдосконалення особистості (Т. В. Вершиніна, Г. А. Карпова, Г. І. Липкіна та ін.) та складову професійного мислення вчителя (Ю. М. Кулюткін, О. С. Цокур та ін.).

В той же час, попри згадані дослідження, психологічні проблеми впливу педагогічної оцінки на поведінку учнів молодших класів, невідповідність соціальних очікувань учасників навчально-виховного процесу [3;5] залишаються недостатньо вирішеними. Соціальна значущість, актуальність проблеми, її недостатня розробленість у соціально-психологічній теорії та практиці зумовили вибір теми нашого дослідження: «Емпіричне дослідження оцінювання учнів молодшого шкільного віку».

Мета тез полягає у висвітленні результатів емпіричного дослідження оцінювання учнів молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Оцінка – найголовніше і найсильніше, але не завжди діюче покарання в педагогічній праці. Це найбільш гострий інструмент, використання якого вимагає величезного вміння й культури. Щоб мати право користуватися цим інструментом, треба, насамперед, любити дитину [1].

Охарактеризувавши деякі теоретичні аспекти, перейдемо до розгляду психологічних змістових параметрів оцінювання школярів, а саме: до визначення спрямованості на оцінку чи на отримання знань.

Дослідження виконувалося на базі Херсонської спеціалізованої загальноосвітньої школи № 27 (м. Херсон). Досліджувану вибірку склали учні двох класів 3 Б і 4 А, загальною кількістю 55 учні.

До програми дослідження було включено наступні методи: цілеспрямоване спостереження, бесіду (з учнями, класними керівниками, психологом), методики «Спрямованість на оцінку» (Є. П. Ільї і Н. А. Курдюкова) і «Спрямованість на отримання знань» (Є. П. Ільї і Н. А. Курдюкова) та методи статистичної обробки даних [2].

Якісний аналіз представлених у табл. 1 даних дозволяє констатувати, що в учнів 3Б класу (n=26) переважає середній рівень спрямованості на оцінку (42,31%), у значно меншій частині досліджуваних – 7 учнів (30,77%) – високий рівень і тільки 7 учнів (26,92%) мають низький рівень спрямованості на оцінку.

Таблиця 1

Розподіл учнів 3Б класу за спрямованістю на оцінку

Рівень спрямованості на оцінку	Кількість досліджуваних	%
високий	8	30,77
середній	11	42,31
низький	7	26,92
всього:	26	100

Перейдемо до визначення спрямованості на отримання знань. Якісний аналіз представлених у табл. 2 даних дозволяє констатувати, що в учнів 3Б класу (n=26) переважає середній рівень спрямованості на отримання знань (50,00%), у незначної частини досліджуваних – 4 учнів (15,38%) – високий рівень і 9 учнів (34,62%) володіють низьким рівнем спрямованості на отримання знань.

Таблиця 2

Розподіл учнів 3Б класу за спрямованістю на отримання знань

Рівень спрямованості на отримання знань	Кількість досліджуваних	%
високий	4	15,38
середній	13	50,00
низький	9	34,62
всього:	26	100

Перейдемо до висвітлення результатів дослідження в 4А класі. Якісний аналіз представлених у табл. 3 даних дозволяє констатувати, що в учнів 4А класу (n=29) переважає середній рівень спрямованості на оцінку (41,38%), у значно меншій частині досліджуваних – 7 учнів (24,14%) – високий рівень і 10 учнів (34,48%) володіють низьким рівнем спрямованості на оцінку.

Таблиця 3

Розподіл учнів 4А класу за спрямованістю на оцінку

Рівень спрямованості на оцінку	Кількість досліджуваних	%
високий	7	24,14
середній	12	41,38
низький	10	34,48
всього:	29	100

Перейдемо до визначення спрямованості на отримання знань. Якісний аналіз представлених у табл. 4 даних дозволяє констатувати, що в учнів 4А класу (n=29) переважає середній рівень спрямованості на отримання знань (48,28%), у значної частини досліджуваних – 7 учнів (24,14%) – високий рівень

і 8 учнів (27,58%) володіють низьким рівнем спрямованості на отримання знань.

Таблиця 4

Розподіл учнів 4А класу за спрямованістю на отримання знань

Рівень спрямованості на отримання знань	Кількість досліджуваних	%
високий	7	24,14
середній	14	48,28
низький	8	27,58
всього:	29	100

Порівнявши показники досліджуваних рівнів учнів третього і четвертого класів, приходимо до висновку, що має місце позитивна тенденція до покращення рівня спрямованості на отримання знань. Показники рівнів сформованості четвертого класу кращі, ніж в досліджуваних третього класу. Зазначимо, що загалом, якість набутих знань, для учнів молодшого шкільного віку має важливе значення. Якщо розглядати дану спрямованість по паралелях, то спостерігається наступна тенденція: спрямованість на придбання знань збільшується чим доросліше стає учень. Чим молодші учні, тим більше вони орієнтовані на отримання оцінки, на конструювання якісних міжособистісних взаємовідносин [4].

Наше цілеспрямоване спостереження показало, що 20,00% учнів відзначають, що незадовільна оцінка не викликає в них негативних емоцій. 20,00% опитаних учнів відзначають, що отримана ними оцінка, чи викликала вона радість або прикрість, не впливає на їхню роботу на наступних уроках. 60% опитаних учнів відзначають, що після отримання незадовільної оцінки (або оцінки нижче очікуваної) на наступних уроках відповідають гірше, навіть якщо добре знають навчальний матеріал, їм важко зосередитися. 20,00% учнів отримуючи позитивну оцінку, особливо якщо вона вище очікуваного результату, відчують емоційне піднесення, почуття радості, яке заважає їм зосередитися впродовж навчального дня.

Висновки. Дослідження психологічних особливостей оцінювання учнів молодшого шкільного віку є однією зі складних психологічних проблем як в теоретичному, так і в емпіричному аспектах. Учбово-пізнавальна діяльність

школяра як соціальна й індивідуально значуща по суті має подвійну стимуляцію: внутрішню, коли школяр отримує задоволення, здобуваючи нові знання й уміння, і зовнішню, коли його досягнення в пізнанні оцінюються вчителем. Оцінка з боку вчителя є провідним чинником, що стимулює навчальну діяльність і визначає самооцінку учня. Це значення може підсилюватися настільки, що вона починає виступати як основний мотив пізнавальної діяльності.

Таким чином, оцінюючи результати навчальної діяльності учня, учитель повинен дотримуватися дидактичних вимог, використовувати різні форми оцінювання, пам'ятати про вплив оцінки на емоційний стан учня. Потребують також більш майстерного професійного використання й багатобальна шкала оцінок, а також навчання школярів розгорнутим оцінним судженням, взаємо- та самооцінки власної діяльності. Проведене нами дослідження не вичерпує усіх аспектів психологічних особливостей оцінювання молодших школярів.

Література:

1. Амонашвілі Ш.О. Школа життя. Хмельницький: Поділ культ. просвіт. центр імені М. К. Реріха, 2002. 172 с.
2. Гільбух Ю. З., Киричук О.В. Шкільний клас: як пізнавати й виховувати його душу: навч. посіб. К. : НПЦ Перспектива, 1996. 208 с.
3. Попович І. С. Соціально-психологічні очікування в міжособистісній взаємодії малої групи. *Проблеми заг. та пед. психології*. К. 2006. Т. VIII. В. 7. С. 259–268.
4. Popovych I. S. Social expectations – a basic component of the system of adjusting of social conduct of a person. *Australian Journal of Scientific Research*. 2014, 2(6), P. 393-398.
5. Popovych I. S. Social expectations in primary school age. *Proceedings of the 2nd International Academic Congress «Fundamental Studies in America, Europe, Asia and Africa»*, 27 Sept. 2014. USA. Vol. II. New York. 2014. P. 176–180.